

Referat fra årligt møde mellem KÅS og kommunerne langs Skive-Karup Å afholdt den 3. maj 2023 på Rådhuset i Skive.

26. maj 2023

Referat/Dagsorden:

Deltagere:

KÅS : Formand Tom Sørensen, Schneider Phillipsen, Jan Snejbjerg og Ivan Andersen

Kommunerne Dorthe Ringgaard (Skive) ,Kim Nees Iversen (Herning) , Martin Løntoft Ikast-Brande) , Florian Rasmussen (Viborg) og Mads Nedergaard (Holstebro, Referent),

1. Velkomst v. Skive Kommune

Dorthe Bød velkommen til mødet.

Der var ikke yderligere punkter til dagsordenen

2. Bordet rundt – herunder forventninger til mødet mv. v. *Alle*

Alle gav udtryk for vigtigheden af at kunne mødes og drøfte sager omkring og langs Karup Å

3. Prædation af skarv på fiskeynglen v. *KÅS*

Ivan redegjorde for KÅS's indsats mod skarv.

KÅS har afholdt møde på Trevad Mølle hvor Kåre Ebert (DSF) fortalte om den seneste viden. Det havde været et rigtigt godt møde og med en masse informativ viden. Det havde udmøntet sig i en henvendelse til Lodsejerne omkring Karup Å med henblik på regulering af skarv og en henvendelse til Naturstyrelsen.

Baggrunden for henvendelsen til Naturstyrelsen byggede bl.a. på DTU-Aqua omfattende undersøgelse i 2021 som ved sammenligning med tidligere undersøgelser viste en fremgang i ynglen mens der var færre af ældre ørreder. Endvidere viste data fra DCE (ref. Rapport Danmarks ynglebestand af skarver i 2022) at der havde været en fremgang i antallet af ynglende Skarv i oplandet til Karup Å.

NST havde endnu ikke svaret her 4 uger efter fremsendelse (var fremsendt til 4 medarbejdere). KÅS fremsatte ønske om at Kommunerne også tog kontakt til Naturstyrelsen omkring den stigende bestand af Skarv og truslen mod fiskene i Karup Å.

KÅS har ret til at regulere Skarv ved udmundingen af Karup Å på Skive kommunes arealer og har frem til mødet skudt 22 skarv i 2023. KÅS har pt. fået tildelt en månedlig kvote til bortskydning af 100 skarv af NST.

Kås spurgte om det kunne være en fordel at foretage en oprensning af udmundingen og lave en strømrønde. Dette har tidligere været gjort.

Kommunerne gjorde opmærksom på, at der også ved de ørige delta, ved de større vestjyske vandløb sås lignende lavvandede områder, som ved udløbet i Karup Å og ved de bl.a. Skjern å og Storå er der ikke ønsker om oprensning. Mads gjorde opmærksom på at Skarv har bedre mulighed for at "jage" hvis der er større vanddybde. Kim understregede at 80-90 % af lakse og havørredsmolt trækker ud om natten, hvilket mindsker muligheden for prædation.

Tom refererede til at lavvandede områder måske var svære for sæler at passere og dermed kunne virke som en barriere mod optrækkende sæler i åen.

KÅS spurgte også indtil viden om prædation fra skarv i opstrøms liggende vandløbsstrækninger i hele åen, hvad er niveauet for prædation? – Denne viden har kommunerne ikke.

Se også KÅS's orientering om tiltag (se bilag 1, 2 og 3).

4. Karup Å i ubalance v. KÅS

Store problemer med indsnævret, dybtskåret å med sandvandring og uklart vand

Sand-/sedimentvandring

KÅS gav udtryk for at de oplever at sandvandring i åen er øget og det er opfattelsen generelt i hele Skive/Karup Å-systemet.

Kommunerne redegjorde for at sandvandringen måske er øget grundet fjernelse af spærringer, hvor spærringsejer tidligere har fjernet sand, som i dag føres videre ned gennem å-systemet og ud til Skive Fjord. Naturlig meandringer er en del af resultatet kombineret med at vandløbene er ved at foretage en tilpasning til de nye afstrømningsmønstre som opleves i takt med de ændrede nedbørsmønstre og klimapåvirkninger.

KÅS – Brøndkarse og dens store udbredelse har også en negativ effekt som medfører en øget sedimenttransport, når planterne henfalder i efteråret og efterlader store "åbne" jordflader som let kan eroderes ved høje vandstande i vandløbene.

Farvning af vandet i Hovedløbet

KÅS gav udtryk for at åen i lange perioder er blevet kaffefarvet. Ivan viste ud fra Flyfotos at der er færre undervandsplanter og de vil gerne åbne op for en diskussion om tilbagegangen i vandanukkel, med baggrund i notatet der viser flyfoto fra to områder, se bilag 6

KÅS - Projektet ved Bølling Sø er en væsentlig nøgle til at mindske farvningen af Karup Å. Det er og har været en langsomlig proces med NST og Ikast-Brande Kommune når der foreligger konkret viden om påvirkningen fra arealerne som blev genslynget i forbindelse med etableringen af afløbet fra Bølling Sø.

KÅS ønskede mere dødt ved og træer i vandløbene og at der blev tænkt i løsninger med lavbundsområder og vådområder ind i arbejdet med Karup Å-systemet som helhed.

Kommunerne bakkede op om dette i de områder hvor der er muligt.

Skumdannelse på åen

Schneider redegjorde for en hændelse med meget skum i åen.

De havde undersøgt forskellige muligheder og pegede på at årsagen måske skyldes afspændingsmidler i udspretningsvandet fra Kartoffelmelsfabrikken

Florian redegjorde for at: kartoffelmelsfabrikken har forbedret deres praksis med udspredding af kartoffelmelsvand.

Området ovenfor skumobservationerne havde Kartoffelmelsvand, der blev udsprinklet og der havde været en defekt sprøjte, som kan have været årsag til hændelsen da der kunne ses skyllerender på markerne med vand. Tilsyn med marksprøjter er vigtigt. Drænuddløbet fra marken havde været svært at finde da det havde været dykket. KÅS spurgte til reglerne for dræning.

Kommunerne opfordrede KÅS til at kontakte de relevante kommuner, hvis hændelserne gentages.

Vedr. dræning – det kræver tilladelse efter lov om vandløb hvis drænet omfatter flere lodsejere/matrikler samt hvis omlægningen af drænet betyder en forøget dræning i okkerpotentielle områder, da dette kan øge udvaskningen af okker til vandmiljøet. Såfremt dræning foregår på egen mark direkte til vandløbet og ligger uden for okkerpotentielle områder er der fri dræningsret som ikke kræve behandling hos vandløbsmyndigheden.

Mads fortalte at der i Storå også periodisk opstod skumdannelse især omkring frislusen udløb i Storå. Det har ikke været muligt at kortlægge årsagen til Skumdannelsen endnu.

Okker

KÅS gjorde også opmærksom på at der er mange steder med okkerudtrængning i hele Karup Å-systemet.

KÅS fremsatte et klart ønske om indsat over for okker og at kommunerne tager aktivt fat i en fælles indsats.

Omkring den øvre del af Bølling sø, se afsnit ovenfor.

Kommunerne genkender også udfordringerne med okker og tager løbende fat i problemerne, da indsatser mod okker er vigtige.

Der arbejdes med en plan for indsats i Ikast-brande omkring i den øvre del af Karup Å

Florian redegjorde for frivillig ordningen med Karup Rensningsanlæg – som pumper drænvand ind i rensningsanlægget som tidligere løb ud i åen for at begrænse okkerudvaskningen.

Andet

Jan redegjorde for at der over en række havde været forskelle i hvor de bedste havørredfangster sker i Karup Å-systemet. Således havde der været en årrække med svage fangster ved Resen, men i 2022 blev der landet en del havørreder i forhold til tidligere.

5. Vedligeholdelse 2023 v. Alle

-KÅS-ønske om mere skånsom vedligeholdelse (se bilag 4)

-KÅS-ønske om mere smidig håndtering af udlægning af skjul i små vandløb (se bilag 5)

KÅS vandpleje har nedenstående synspunkter til vandløbs vedligeholdelse:

I miljøministeriets vejledning om grødeskæring tages der udgangspunkt i Vandløbsloven: "§ 1. Stk. 2. Fastsættelse og gennemførelse af foranstaltninger efter loven skal ske under hensyntagen til de miljømæssige krav til vandløbskvaliteten, som fastsættes i henhold til anden lovgivning."

Der står i afsnit 2 s 6:

Vandløbslovens §§ 12 og 27 skal ses i sammenhæng med formålsbestemmelsen. Dvs. at vedligeholdelsen skal sikre, at vandløbet både kan benyttes til afledning af vand, og at den skal udføres, så vandløbskvaliteten svarer til den natur- og miljømæssige målsætning for vandløbet. Det følger heraf, at vandløbsmyndigheden, ved fastsættelse af bestemmelserne om vedligeholdelse i regulativerne, skal foretage den ofte komplicerede afvejning mellem lovens to hovedformål, afvanding og natur/miljø.

Med vandløbsloven fra 2019 i ryggen bør en ligelig afvejning af afvandings- og miljøinteresser være et godt argument i forhold til utilfredse lodsejere, som mener at vandløb udelukkende er til for at afvande.

KÅS bemærker, at i miljøministeriets vejledning om grødeskæring i Kap.6 under brinkskæring er anvist, hvad vi fra KÅS tidligere også har anbefalet til strækninger opstrøms Karup og langt op i Skygge Å, hvor åen er dyb og smal, at brinkskæring af udhængende skyggegivende vegetation er anbefalet i forhold til muligheden for lysindfald til bundgrøden, som er så vigtig som skjul for fisk og smådyr.

Brinkskæring 2 gange er sikkert nødvendig, over en vis årrække, for at genoprette tidligere bredde på åen her. Når den er genoprettet, bør der ikke skæres mere end en gang i aug./sept. og på sigt, når kvæg afgræsning bliver mere almindelig, helst slet ikke. Vi ønsker ingen bundskæring.

Mellem Karup og Resen Bro bør der stadig være 2 brinkskæringer, som sikkert snart kan reduceres til en. Det samme gælder Haderis Å. KÅS ønsker ingen bundskæring.

Fra Resen Bro til Trandum forsøges der nu med en skæring. Med en reduktion af skæringen er det vigtigt, at der kan foretages akut fjernelse af sødgræs i problemområder og indsnævring f.eks. med amfibiekøretøj med pincet fra vandsiden, så afvandingsinteresser tilgodeses og opvækstområder plejes. Vi ønsker ingen bundskæring.

I Karup Å systemet vil der være meget forskelligt behov for grødeskæring.

Skæring af bundvegetation i Karup Å og tilløb bør ikke finde sted.

Bundgrøden danner vigtigt skjul for smådyr og fisk, hindrer sandvandring og har ikke nær så stor opstuvende effekt på vandløbet som kantvegetation. Hvor manual selektiv vandløbsvedligeholdelse kan findes sted som f.eks. de små tilløb og den øvre del hvor åen endnu ikke er for dyb, er denne skånsomme form selvfølgelig at foretrække. Hvor der ikke er væsentlige afvandings interesser på spil, tænker KÅS, at det gælder om at lade så meget som muligt forblive urørt, og en hjælpende hånd med halvfældning eller nedbøjning af udhængende grene ned i vandløbet i strømretningen vil have en stor positiv og miljømæssig betydning.

KÅS er som udgangspunkt enig i anbefalingerne i Århus universitets rapport Faglige udredning om grødeskæring i vandløb fra 2016 i afsnit 8, hvor følgende råd findes:

GRØDESKÆRINGS-PRINCIPPER – MILJØMÅL:

Nedenstående tre principper er vigtige i forhold til at nå miljømål:

- 1) Begræns antallet af grødeskæringer
- 2) Begræns andelen af vandløbsprofilen der grødeskæres
- 3) Grødeskær sent på sæsonen, så genvæksten begrænses

Med baggrund i ovenstående har KÅS et stort ønske om at praksis i vandløbsvedligeholdelsen ændres og gøres mere skånsom, så miljøinteresser får en lige så stor vægt som afvandingsinteresser, da disse sjældent er på spil.

Derudover fremsatte KÅS et ønske om mere tilsyn fra kommunernes side og dialog med entreprenører og åmænd. Ivan har holdt møde med Ikast-brande kommunes åmænd i 2022, hvilket var en rigtigt godt.

I KÅS's nye ansøgninger om restaureringsprojekter indeholder også etablering af vinter skjul til ynglen i form af grene/træ.

Kommunerne

Kommunerne skal overholde de gældende regulativer, men er fuldt opmærksomme på at der skal være mulighed for vinterskjul mm. Viborg kommune har lavet undersøgelse af dette sammen med DTU-Aqua i et vandløb (Dollerup Bæk) med få afvandingsmæssige interesser og med gode resultater. Tiltagene vil typisk være målrettet de lokale forhold og vil typiske være vandløbsafhængigt.

Skive kommune har indkaldt deres åmænd til møde omkring vedligeholdelse og arbejder med vedligeholdelsespraksis om mere skånsom vedligeholdelse. Som opfølgning på dette vil der blive lavet en effektundersøgelse efter 3 år på udvalgte strækninger.

Skygge Å og Elbæk i Ikast-Brande Kommune generelt kan vi ikke afvige fra regulativbestemmelserne, men arbejder med en række forsøgsprojekt som gennemføres i dialog med lodsejerne. Alle åmænd skal have åmandsuddannelse.

Vedtagelse af forsøgsprojekt mellem Resen Bro og Trandum Bro ved at ophører med forårsgrødeskæringen på denne strækning.

Alle bakkede op om tiltaget og det vil være muligt at lave tilpasninger hvis projektet viser sig at have lokale negative effekter. Indsatser til afværge vil ske typisk året efter at vi har drøftet udfordringerne og der skal foretages en sagsbehandling i henhold til det for området gældende lovgivning.

Holstebro, Herning og Viborg Kommuner sender brev til lodsejerne om forsøgsordningen. Kommunerne fremsender også brevet til KÅS til orientering, så de har viden om projektstart.

Effektundersøgelse af manglende sommerskæringer blev drøftet uden at der blev taget en konkret beslutning.

KÅS ønsker også at kunne efterlade vinterskjul i vandløbene, især i de mindre vandløb (se bilag 5).

Kommunerne præciserede at der kan foretages en mindre vedligeholdelse langs vandløbene som kan udføre med håndredskaber med det formål at frem gydningen og overlevelsen af fiskebestandene i Karup Å systemet og at dette ikke må medvirke til hindring af de regulativmæssige forpligtigelser i de enkelte vandløb eller vandløbets frie bevægelighed.

6. Vandløbsprojekter i Skive-Karup Å-oplandet v. kommunerne

Herning kommune v. Kim

Haderup Å – Gindeskov – okkerbassin er oprenset

Staulund-Felborg – ophør med grønne skæringer med grønne skæringer

Gindeskov – bæveren er ikke aktiv i området længere

Holstebro kommune v. Mads

Dueholm Grøft genslynget -

Projekt ved Stampestrømmen - afværge for bæverbo ved at flytte vandløbet tilbage i den gamle forløb.

Røjbæk – okkerudvaskningen søges mindsket ved brug af lavbundsprojekt

Ikast- Brande kommune v. Martin

Agerskov Dambrug er forsat i proces – Afventer lodsejer deltagelse

Viborg Kommune v. Florian

Åresvad Å – gydegrus + okkerbassin - udføres 2023-24

Resen Bæk – gydegrus/gydebanker i den øvre del 2023-24 (Regulativet for Resen Bæk – påklaget grundet manglende medvirken til målopfyldelse selvom om grødeskæringen ekstensiveres)

Haller Å - Erstatning til opstrøms dambrug afklares, undersøgelse af brug af grundvand som vand fremfor vandløbsvand. Der skal træffes afgørelse om de økonomiske rammer herunder erstatning inden det kan laves en afgørelse efter lov om vandløb til restaureringsprojekt. De økonomiske forhold kan påklages til Taksationsmyndigheden.

Skive kommune v. Dorthe

Bærs bæk og Kisum Estvad bæk – grydegrus 2023-24

Vådorrådeprojekt ved Koholm å er i proces med etablering af en miljøkonsekvensrapport

Krarup møllebæk vådområdeprojektet afventer jordfordeling

Krarup Møllebæk – udlægning af gydebanker , skulesten, dødtved og rødøl øverst i vandløbet.

7. Status på afgræsnings langs åen v. Alle

KÅS ønsker fælles projekt med kommunerne for at reklamere for og fremelske mere afgræsning langs hele å-systemet.

KÅS vil gerne have hjælp fra kommunerne til at sætte fokus på fordelene og muligheden for at indgå græsningsaftaler. KÅS ønsker at kommunerne deltager ved et møde der kunne afholdes i august/september med henblik på at fortælle om mulige tilskudsordninger som kan tages i anvendelse.

Schneider satte fokus på den dårlige behandling med korte opsigelsesvarsel af gældende aftaler som Kvægholderne havde fået i forbindelse med PFAS på Naturstyrelsens jorde langs Vestkysten og var bekymret for om det kunne få følger for kommunens græsningsprojekter.

Lodsejerne var meget tilfredse med det samarbejde som foregik med kommunerne i dag.

8. Nyt fra kommunerne v. kommunerne

Herning kommune orienterede: Haderis Å og Søbygård Å - I forbindelse med ny miljøgodkendelse af dambruget skal der indsættes en afgitring til beskyttelse af lampretlarver. Afgørelsen er påklaget både af DSF og Dambrug. Afgørelsen indeholdt en afgitring med krav om 4mm riste.

9. Evt.

Spørgsmål til DSF-drøftelse med Skive Kommune om Koholm Å – vådområdeprojekt. KÅS blev opfordret til at kontakte projektleder Winnie Post om projektstatus.

KÅS sender en henvendelse til Ikast- Brande kommunes politikere omkring okkerudvaskningen ved udløbet af Bøllingsø /toppen af Karup Å.

Kommunerne spurgte ind til hvordan KÅS kan beskytte havørreden? KÅS svarede at der blandt Lystfiskerforeningerne pt. ikke er fælles ønsker om fastsættelse af anbefalinger eller fangstregler for fiskeriet. Drøftelser tages løbende i KÅS.